

הלימוד מוקדש לזכרו של טייס חיל האוויר סא"ל אבנר גולדמן,
ששילב בחייו ספרא וסייפא, נפל בתאונת המסוק ברומניה בט"ו באב תש"ע

"על הפרק"

מפגש מחודש עם התנ"ך

שמואל ב' פרקים ה'-ו'

לאחר התבססותו כמלך נוקט דוד כמה פעולות ליישוב הממלכה. במישור המדיני והצבאי הוא כובש את ירושלים והופך אותה לבירת הממלכה המאוחדת (במקום חברון בה מלך על יהודה בלבד) ומושיע את ישראל מיד הפלישתים, ששלטו בהם לאחר התבוסה בגלבע. משייב את ממלכתו עובר דוד פנימה, למישור הרוחני-דתי. הוא מעלה את ארון הברית לירושלים, ובכך מאחד את עיר המלוכה עם עיר הקודש של עם ישראל.

"וַיִּקְרָאוּ בַסֶּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים" < בקיאות

פרק ה'

1 המלכת דוד: עיינו בפסוקים א-ג. מהם הנימוקים השונים שמעלים שבטי ישראל בפני דוד להמלכתו על ישראל?

2 תיאור לכידת ירושלים עמום ויש בו שני קשיים מרכזיים:
(א) מיהם הפיסחים והעורים?

עיינו בשני הפירושים המובאים להלן. נסו לבדוק כיצד מתיישב כל אחד עם לשון הפסוקים.
יוסף בן מתתיהו, קדמוניות היהודים (מהד' שליט עמ' 231): "אולם תושבי העיר היבוסים שמוצאם מגזע הכנענים, סגרו בעדו את השערים והעמידו על החומה לקויי עיניים ורגלים וכל שאר בעלי מום כדי להלעיג על המלך, ואמרו, שבעלי מום אלה ימנעוהו מלהיכנס לעיר".
פרקי דרבי אליעזר, פרק לו: "וכשמלך דוד ורצה להיכנס לעיר היבוסית לא הניחו אותו... מכח ברית שבועת אברהם. ראה דוד וחזר לאחוריו. אמרו לו אין אתה יכול להכנס בעיר עד שתסיר כל הצלמים הללו שכתוב עליהם אות שבועת אברהם שנאמר כי אם הסירך העורים והפסחים".

ב) מה פשר המשפט "כל מכה יבוסית ויגע בצינור"?

השוו לתיאור המקביל בדה"א יא,ו. עיינו גם בדברי רש"י כאן: "הרי זה מקרא קצר, שאמר כל מכה יבוסית ויגע בצינור ולא פירש מה יעשה לו".

3 בפסוקים יז-כה מתוארות שתי מלחמות בין דוד והפלישתים, מהם ההבדלים ביניהן? שימו לב לתגובתו הראשונית של דוד, ולמענה ה' בכל אחת מהמלחמות. מהו הנסיון בו עומד דוד בכל פעם? השוו גם למלחמתו הראשונה של שאול בפלישתים (שמ"א יח, יג-יח) ביחוד סוף פסוק יד, ולעומת זאת פסוקים כ, כה בפרקנו).

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננערט
The Sodie Rennet Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך

התכנית העולמית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

perk.matan@gmail.com • טל': 02-5944555

© כל הזכויות שמורות. המרכז ללימודי תנ"ך. מתן ירושלים

פרק ו'

- 4 העלאת הארון ומות עוזה: מה נשתנה בין העלאת הארון בפעם הראשונה לבין הפעם השנייה? שימו לב לדרך ההעלאה (פסוק ג מול יג) ולאופי השמחה (פסוק ה מול פסוקים יד-טו), הבדלים נוספים מפורשים בדה"א טו, יב-טו. מה ניתן ללמוד מכך על שורש חטאו של עוזה?
- 5 עיינו בדברי מיכל לדוד (כ), ובתגובתו (כא-כב). שימו לב לאירוניה ולמרידות בדבריהם. תנו דעתכם לפתיחה ולסיום של דברי מיכל, ולפתיחה והסיום של דברי דוד בפסוק כא, ובפסוק כב. חשבו - מהו שורשו של הויכוח ביניהם?
- 6 לסיכום: שתי דמויות טראגיות מופיעות בסיפורנו, עוזה ומיכל, וגורלן הטראגי קשור ביחסן לארון. דוד ניצב בתווך - הוא מושפע מהאסון שאירע לעוזה כתוצאה מיחסו לארון, והתנהגותו מעוררת את הפולמוס עם מיכל בנוגע ליחס הראוי בינו ובין הארון. מה לדעתכם ההבדל בין שלוש הדמויות ביחסן לארון, ומה ניתן להסיק מסיפורנו על האיזון הראוי ביניהן?

"מִפְּרֵשׁ וְשׁוֹם שְׁכָל" < עיון

- 7 סיפורנו משמש המשך ישיר לסיפור השבת הארון בשמו"א ה-ו מבחינת העלילה והסגנון, ואף שם מצאנו עונש דומה לאנשי בית שמש. כמו כן, סיפורנו מזכיר את סיפור נדב ואביהוא (ויקרא י, א-ב) בכמה קווים בולטים. הדבר אולי רמוז גם בשמו של אבי עוזה: אבינדב. מה משמעות ההקבלות הללו באשר לשורש חטא עוזה?

"וַיְבִינּוּ בַּמִּקְרָא" < הרחבה

בשנת 1867 גילה צ'ארלס וורן, מראשוני הארכיאולוגים בירושלים, מעבר תת קרקעי שהוביל מתוך עיר דוד אל מעיין הגיחון שלמרגלות מדרונה המזרחי. מעיין הגיחון היה מקור המים המרכזי של תושבי ירושלים באותה תקופה. להערכת החוקרים, הוא התבסס על מערכת טבעית שהורחבה מאוחר יותר ושימש להעברת מים לעיר. מעבר זה כונה על שמו 'פיר וורן'. בעקבות התגלית שיערו החוקרים שזהו ה'צינור' עליו דיבר דוד בפרק ה. המילה 'צינור' מופיעה פעם אחת נוספת במקרא (תהלים מב, ח) ופירושה שם תעלה או זרם מים, אף באוגרית ואכדית השורש צ.ג.ר משמש לתיאור של מובילי מים מסוגים שונים, ומסתבר שזו משמעותה גם כאן. לפי השערה זו המעבר התת קרקעי היה הדרך היחידה לחדור לתוך העיר הכנענית ולכבשה. אמנם, דרך זו היתה קשה ביותר ועל כן נזקק דוד להכריז על פרס למי שיעמוד במשימה. תיאור זה מתיישב היטב עם הכתובים המקבילים בדה"א יא, ו: "ויאמר דוד כל מכה יבוסו בראשונה יהיה לראש ולשר, ויעל בראשונה יואב בן צרויה ויהי לראש".

ב-15 השנים האחרונות נחקרה מערכת מים עתיקה זו לפני ולפנים. החפירות החדשות העלו כי הפיר אשר הלהיב את דמיונם של החוקרים הבריטים לא היה ידוע בסוף תקופת הברזל I (ימי כיבוש דוד את העיר). אלא שהחוקרים פרופ' רוני רייך ומר אלי שוקרון גילו את המשכה של מערכת המים הקדומה: החוקרים זחלו בהמשך ה'צינור' וגילו ביצורים אדירים המקיפים בריכת אגירה קטנה. אם נכון הזיהוי בין ה'צינור' לבין מערכת המים נראית עתה משימה צבאית זו - קשה לאין ערוך.

החידה המקראית ממשיכה לרתק רבים. לסקירת החפירות באתר וההשערות השונות חפשו: מערכת המים ופיר וורן (באתר עיר דוד).

מתן ונתן

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רעננערט
The Sadie Renner Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך

התכנית העולמית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

perak.matan@gmail.com • טל': 02-5944555

© כל הזכויות שמורות. המרכז ללימודי תנ"ך. מתן ירושלים